

ВИДАТНИЙ МІКРОПАЛЕОНТОЛОГ І СТРАТИГРАФ ВАЛЕНТИН ЯКОВИЧ ДІДКОВСЬКИЙ

(До 100-річчя від дня народження)

П.Ф. Гожик, М.М. Іванік

6 лютого 2014 р. виповнилося 100 років від дня народження відомого українського вченого, фахівця у галузі стратиграфії і мікропалеонтології кайнозою України та сучасних геологічних процесів Світового океану, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, члена-кореспондента АН України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки Валентина Яковича Дідковського.

Валентин Якович народився в с. Кодня Житомирського району Житомирської області в родині селянина. У 1932 р. закінчив Коростишівський рабфак. Вищу освіту здобув у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка на геолого-географічному факультеті. Ще студентом брав участь у геологічних експедиціях Інституту геологічних наук (ІГН) АН УРСР. Після закінчення університету з 1938 р. і до початку Великої Вітчизняної війни працював молодшим науковим співробітником у тому ж Інституті.

100-річний ювілей В.Я. Дідковського збігається з 70-річчям визволення України від фашистських загарбників. У цю перемогу зробив внесок і Валентин Якович. Усю Велику Вітчизняну війну і до березня 1946 р. він служив у радянській авіації, безпосередньо брав участь у боях на різних фронтах від Волги до Ельби. За зразкове виконання бойових наказів і проявлену мужність його нагороджено 22 урядовими нагородами.

Після звільнення з армії Валентин Якович повернувся до ІГН АН УРСР, де у 1948 р. захистив кандидатську, а у 1964 р. – докторську дисертацію на тему “Биостратиграфия неогеновых отложений юга Русской платформы по фауне фораминифер”.

В.Я. Дідковський розвивав фундаментальні напрями стратиграфії, палеонтології і палеобіології кайнозойських відкладів



України, Молдови та інших регіонів Східно-Європейської платформи. Він довгі роки очолював створену акад. П.А. Тутковським мікропалеонтологічну школу в Україні. Зробив значний внесок у розвиток палеонтології, зокрема у вивчення систематики, палеоекології, палеобіології форамініфер кайнозойських відкладів. Його праці широко популярні і визнані серед фахівців як довідкові видання, а запропоновані ним таксони включені до фундаментального видання з систематики форамініфер А.Р. Loeblich & Н. Tappan (1988).

На підставі детального вивчення відкладів сарматського ярусу науковець блискуче обґрунтував розчленування сармату на васильківський, новомосковський і дніпропетровський горизонти. Відклади цих горизонтів у подальшому були встановлені на всій території поширення сарматського ярусу, використовуються в ранзі підрегіоярусів в усіх стратиграфічних схемах неогенових відкладів, застосовуються в геологічній практиці.

В.Я. Дідковський завжди тісно співпрацював з виробничими організаціями геологічного профілю. Він брав безпосередню участь у геологічному обґрунтуванні траси Південно-Українського каналу, Каховської ГЕС, надавав численні поради і консультації геологам-виробничникам.

У різні роки вчений вивчав також стратиграфію мезокайнозою Українського щита і Дніпровсько-Донецької западини, геологію розсіпних родовищ.

З 1969 і до 1986 р. В.Я. Дідковський очолював відділ палеонтології і стратиграфії кайнозойських відкладів ІГН АН УРСР – один з найпотужніших в інституті відділів, що існує від часу створення (1926 р.) акад. П.А. Тутковським і який очолювала видатний мікропалеонтолог, стратиграф д-р геол.-мінерал. наук О.К. Каптаренко-Чорноусова. Валентин Якович, продовжуючи традиції цих видатних вчених, створив різнопрофільний заклад, де розроблялись фундаментальні і прикладні проблеми стратиграфії кайнозою України, океанічних (Атлантичний та Індійський океани), морських (Чорне море) донних відкладів, палеонтології, па-

леогеографії, палеоокеанології. Дослідження зі стратиграфії кайнозойських відкладів України, біостратиграфії, таксономії, філогенії за молюсками, форамініферами, радіоляріями, остракодами, діатомеями, спікулами губок проводили під керівництвом вченого такі співробітники відділу, як чл.-кор. НАН України, д-р геол.-мінерал. наук В.М. Семененко, д-р геол.-мінерал. наук Б.Ф. Зернецький, д-р геол.-мінерал. наук В.Ю. Зосимович, д-р геол.-мінерал. наук, проф. Д.Є. Макаренко, д-р геол.-мінерал. наук, проф. М.М. Іванік, д-р геол. наук О.П. Ольштинська, кандидати геол.-мінерал. наук В.О. Зелінська, Є.Я. Краєва, Н.В. Маслун, В.Г. Куліченко, В.С. Горбунов. Під його керівництвом захищено п'ять кандидатських і дві докторські дисертації.

Валентин Якович стояв у витоків геологічних досліджень України в Світовому океані, був учасником численних експедицій на науково-дослідних суднах АН УРСР. На основі результатів досліджень сучасних геологічних процесів у Світовому океані він вперше склав палеобатиметричну карту неогенового басейну України.



Відділ палеонтології і стратиграфії ІГН АН України.

В центрі – зав. відділом чл.-кор. НАН України В.Я. Дідковський (1969-1986 рр.)



Перші морські геологи України. Перший ряд (зліва направо): В.С. Бондар, В.І. Мельник, В.Я. Дідковський, А.Є. Бабінець, Б.Ф. Зернецький. Другий ряд (зліва направо): І.Е. Ломакін, В.М. Шовкопляс, М.М. Іванік, С.О. Клещенко, В.О. Ємельянов

За ініціативою В.Я. Дідковського започатковано такий напрям в Україні, як біостратиграфія морських океанічних відкладів. Морські палеонтолого-стратиграфічні дослідження під його керівництвом проводилися за матеріалами численних морських експедицій у Світовому океані та внутрішніх морях (П.Ф. Гожик, В.М. Семененко, Б.Ф. Зернецький, М.М. Іванік, Д.Є. Макаренко, Н.В. Маслун). Матеріали опрацьовували Л.О. Дігас, В.С. Горбунов, С.А. Люльєва, Ю.В. Вернигорова.

Результати наукових досліджень вченого викладені в понад 100 наукових статтях та монографіях. Основні з них такі: "Викопні пелеропліди південно-західної частини Радянського Союзу" (1959), "Міліоліди неогенових відкладів південно-західної частини Російської платформи" (1961), "Палеонтологический справочник. Фораминиферы миоцена Украины" (1970). За серію видань "Стратиграфія УРСР". Том "Неоген" (1975) науковцю було присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки (1976).

В.Я. Дідковський є одним із авторів "Атласу палеогеографічних карт Української і Молдавської РСР" (1960), "Атласу літолого-палеогеографічних карт Східно-Європейсь-

кої платформи та її геосинклінального облямування" (1961), монографій "Екологія беспозвоночных тропических морей Украины" (1971), "Закономерности распространения фораминифер в Северной и Тропической Атлантике" (1977), "Биостратиграфическое обоснование границ в палеогене и неогене Украины" (1979), "Стратиграфический словарь УССР" (1985) тощо.

Валентин Якович проводив велику науково-організаційну роботу. З 1969 до 1972 р. обіймав посаду заступника директора ІГН, а в 1973-1977 рр. був його директором. Від часу заснування і до останніх днів вчений був ініціативним віце-президентом Українського палеонтологічного товариства. За його участю проводились сесії та видавались збірники наукових праць. Був науковим керівником численних державних та міжнародних наукових програм і проектів, очолював комісії, ради, секції з проблем палеонтології та стратиграфії. Останні роки чл.-кор. АН України В.Я. Дідковський працював радником при дирекції ІГН АН України.

Ін-т геол. наук НАН України,
Київ

Стаття надійшла
18.06.2014